

Besluit van het college

Opsteller

Kuipers, Rutger

Portefeuillehouder

Sybrig Sytsma

Vergadering van

College d.d. 15 apr 2025

Kenmerk

Z.25.484365 / D.25.1938222

Vertrouwelijkheid

Openbaar

Onderwerp

Transformatieplan Mentale Gezondheid & Veerkracht

Besluit

Akkoord (Gewijzigd besloten)

1. In te stemmen met de inhoudelijke lijn van het Transformatieplan Mentale Gezondheid & Veerkracht FrIZA;
2. In te stemmen met het indienen van het Transformatieplan Mentale Gezondheid & Veerkracht FrIZA en daarmee transformatiegelden aan te vragen;
3. Bijgevoegde informerende raadsbrief over het Transformatieplan Mentale Gezondheid & Veerkracht FrIZA vast te stellen;
4. De raadsbrief na vaststelling te versturen naar de gemeenteraad.
5. In te stemmen met het overdragen van de vertegenwoordigingsbevoegdheid voor het ondertekenen van het 'Indieningsformat: Transformatieplan impactvolle zorgtransformatie voor beoordeling' door de burgemeester aan wethouder Sytsma.

Onderwerp

Transformatieplan Mentale Gezondheid en Veerkracht

Definitief besluit

1. In te stemmen met de inhoudelijke lijn van het Transformatieplan Mentale Gezondheid & Veerkracht FrIZA;
2. In te stemmen met het indienen van het Transformatieplan Mentale Gezondheid & Veerkracht FrIZA en daarmee transformatiegelden aan te vragen;
3. Bijgevoegde informerende raadsbrief over het Transformatieplan Mentale Gezondheid & Veerkracht FrIZA vast te stellen;
4. De raadsbrief na vaststelling te versturen naar de gemeenteraad.
5. In te stemmen met het overdragen van de vertegenwoordigingsbevoegdheid voor het ondertekenen van het 'Indieningsformat: Transformatieplan impactvolle zorgtransformatie voor beoordeling' door de burgemeester aan wethouder Sytsma.

Inleiding

Ook in Friesland hebben steeds meer mensen steun of hulp nodig bij mentale klachten. Daarnaast worden de problemen ingewikkelder, is er een tekort aan personeel en zijn de wachttijden lang. Daarom is het belangrijk om anders te werken en beter samen te werken. Een transformatie in de werkwijze en samenwerking is noodzakelijk om de mentale gezondheidszorg in Friesland toekomstbestendig te maken. Door tegelijk in te zetten op preventie en integrale zorg en ondersteuning, maken we de stap van geestelijke gezondheidszorg naar mentale gezondheid.

Deze transformatie vraagt om een brede cultuurverandering en gelijkwaardige, domeinoverstijgende samenwerking tussen de Friese inwoner, het voorliggend veld, het sociaal domein, de huisartsenzorg, de GGZ en andere betrokkenen. Om de druk op de zorg te verlagen en de problemen aan te pakken, is het Transformatieplan Mentale Gezondheid en Veerkracht gemaakt. Dit plan is onderdeel van het FrIZA Regioplan Friesland. Het is opgesteld met hulp van vele organisaties die actief zijn op het gebied van mentale gezondheid van Friese inwoners en inwonersvertegenwoordiging. De gemeente Súdwest-Fryslân leidde dit proces namens de Friese gemeenten. Dit gebeurde in samenwerking met de gemeenten Leeuwarden, Heerenveen en Smallingerland.

FrIZA

Het transformatieplan mentale gezondheid en veerkracht is onderdeel van een bredere beweging in de zorg in Friesland in het kader van het Integraal Zorgakkoord (IZA). In Friesland zijn hiervoor een Fries regiobeeld, een Regiobeeld GGZ en een Fries regioplan (FrIZA) opgesteld. Het transformatieplan mentale gezondheid en veerkracht is één van de vier belangrijke thema's binnen FrIZA. Alle onderdelen van het FrIZA hangen met elkaar samen. Er is een apart transformatieplan nodig om concreet te maken wat er in de mentale gezondheidszorg moet veranderen. Dit plan laat zien:

- Welke ambities en doelen er zijn;
- Hoe deze doelen bereikt worden;
- Welke middelen hiervoor nodig zijn.

Aanpak

Om de doelen te bereiken, is lokaal samenwerken hét centrale uitgangspunt. We gebruiken in dit transformatieplan een Wijkgerichte Aanpak Mentale Gezondheidszorg (WAMG). Dit betekent dat zorg en ondersteuning zoveel mogelijk in de eigen wijk, buurt of dorp worden georganiseerd. De WAMG is gebaseerd op de zes bouwstenen uit het Trimbos- rapport *GGZ uit de knel*. De bouwstenen zijn:

1. Promotie van mentale gezondheid gedurende de gehele levensloop;
2. Laagdrempelige hulp bij (beginnende) problemen;
3. Integraal kijken en samenwerken in de eerste lijn;
4. Integraal kijken en samenwerken bij de poort van de ggz;
5. Van 'geholpen worden' naar 'jezelf (en anderen) leren helpen';
6. Geïntegreerde (netwerk)zorg en ondersteuning voor mensen met ernstige psychische aandoeningen (EPA).

Als gemeenten spelen we een belangrijke en cruciale rol in deze aanpak. Het gaat immers om de wensen en behoeften van de onze inwoners op het bredere terrein van zorg en welzijn, inclusief preventie. Het transformatieplan komt voort uit de opgaven uit het Integraal Zorgakkoord 2022 en het regioplan FrIZA 2023. SWF is ondergemandateerde gemeente voor de opgave MG&V

Beoogd effect

Het doel van het transformatieplan is dat Friese inwoners mentaal gezonder en veerkrachtiger worden en op tijd de juiste ondersteuning of behandeling krijgen. Een belangrijk onderdeel is het versterken van de verbinding van de Mienskip met welzijn, de voorzieningen vanuit het sociaal domein, de huisartsenzorg en de (tweedelijns) GGZ. Verandering lukt alleen als we tegelijkertijd inzetten op preventie, vernieuwing van de GGZ en het sociaal domein. Het belangrijkste uitgangspunt is dat inwoners op de juiste plek, door de juiste persoon, de juiste zorg krijgen, zoals beschreven in het Regioplan Friesland^[1].

Als het transformatieplan Mentale Gezondheid en Veerkracht wordt uitgevoerd, willen we bereiken dat:

1. Inwoners zich mentaal weerbaarder en veerkrachtiger voelen ten opzichte van de huidige situatie;
2. Alle inwoners met mentale uitdagingen (waar mogelijk met betrokken naasten) passende ondersteuning en zorg op de juiste plek (in één keer goed) ontvangen, ontschot en zonder wachttijden;
3. Het aantal inwoners dat zich bij de huisarts (eerste lijn) meldt met mentale klachten en het aantal verwijzingen naar de GGZ vermindert;
4. Met hetzelfde aantal professionals (vanuit alle domeinen) de toegang en kwaliteit van de mentale gezondheidszorg gewaarborgd blijft;

[1] <https://friza.nl/documenten/>

Argumenten

1.1 Het transformatieplan is in lijn met de inhoudelijke beweging/transformatie waar gemeenten achterstaan en die als noodzakelijk wordt gezien.

De Friese gemeenten staan achter de beweging van een transformatie van geestelijke gezondheidszorg naar mentale gezondheid. In de Bestuurscommissie (BC) FrIZA+ waar de wethouders gezondheid en Wmo van alle Friese gemeenten vertegenwoordigd zijn, is op 28 november 2024 ingestemd met de inhoudelijke lijn van het transformatieplan Mentale Gezondheid & Veerkracht.

1.2 Alleen met een eenduidige gecoördineerde aanpak over de hele provincie kunnen we de mentale gezondheidszorg in Friesland transformeren en toekomstbestendig maken.

Met het transformatieplan wordt een eenduidige, integrale en gecoördineerde aanpak over de hele provincie gerealiseerd, waarmee de problemen en uitdagingen op het gebied van het stijgende personeelstekort, de groeiende zorgkloof, wachtlijsten, de toenemende complexe uitdagingen rondom complexe casuïstiek én de toenemende individualisering van de maatschappij kunnen worden gekeerd. Alleen door op het gebied van preventie, welzijn, sociaal domein en de GGZ zorg integraal met elkaar samen te werken kan er een transformatie plaatsvinden.

1.3 Het Transformatieplan Mentale Gezondheid en Veerkracht zet in op domeinoverstijgende samenwerking.

In de Wijkgerichte Aanpak Mentale Gezondheid werken professionals uit verschillende domeinen samen aan de mentale gezondheid van Friese inwoners. Een wijkgerichte aanpak biedt de mogelijkheid om, op lokaal niveau, domeinoverstijgend aan de slag te gaan met mentale gezondheid.

1.4 Het Transformatieplan Mentale Gezondheid en Veerkracht bouwt versneld voort op bestaande goede ideeën en initiatieven.

Er gebeurt al veel in Friesland. Maar het kan beter en sneller en dit is ook nodig om te kunnen transformeren. Het is daarbij belangrijk om voort te bouwen op wat er al gaande is, maar hier een versnelling in aan te brengen. Op die manier kan er door alle partijen gecoördineerd samengewerkt worden om de benodigde transformatie te bewerkstelligen.

2.1 Voor de implementatie van het Transformatieplan zijn na goedkeuring van het plan transformatiemiddelen beschikbaar.

Er wordt een aanvraag gedaan bij de door VWS beschikbaar gestelde transformatiemiddelen voor in totaal €42,5 miljoen voor alle partijen. Voor de Friese gemeenten is hiervoor ca. €20 miljoen euro in meegenomen. De aanvraag behelst alle kosten zoals geraamd voor de implementatie van alle activiteiten in dit transformatieplan. Dit omvat de kosten voor de tijdsbesteding van professionals, opleidingen en kosten voor project- en programmaleiding. Voor een aantal onderdelen zijn ook de structurele kosten, voor de duur van dit plan, meegenomen. Verwachting is dat de druk op de toegang en voorzieningen afneemt, omdat inwoners eerder en beter passend geholpen worden. Dit zorgt mede voor een positieve businesscase; ook voor het sociaal domein. Dat betekent dat het transformatieplan gemeenten vanaf 2030 bij volledige implementatie van het transformatieplan besparingen oplevert.

Risico's

Structurele financiering

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) voert opnieuw gesprekken over het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA). Gemeenten kunnen tot en met 2027 geld ontvangen uit het IZA-transformatiebudget, dat zowel voor tijdelijke als blijvende kosten mag worden gebruikt. Wat er na 2027 gebeurt, is nog onzeker, aangezien de gesprekken over het vervolg (AZWA) nog plaatsvinden.

Door de veranderingen in de zorg verwachten we efficiënter te kunnen werken, wat de kosten zou moeten verlagen. Het is echter nog onduidelijk of deze besparing voldoende is om de extra kosten te dekken.

Kanttekeningen

Als niet alle 18 gemeenten meedoen met het Transformatieplan loopt de noodzakelijke transformatie gevaar. Er wordt een implementatie governance ingericht met als voornaamste taak om de toe te zien op de voortgang van de transformatie. In het ontwerp hiervan is de nadruk gelegd op rapportagelijnen en besluitvormingsregels tussen de samenwerkende partijen. Door dit helder en overzichtelijk te maken worden resultaten en eventuele problemen zichtbaar en daardoor bespreekbaar. Dit draagt bij aan vertrouwen en samenwerking. Er worden regelingen opgenomen voor het geval een partij niet zijn 'verplichtingen' nakomt, zodat andere partijen geen schade of hinder hiervan ervaren. Dit wordt verder uitgewerkt in de samenwerkingsovereenkomst

In het transformatieplan worden aannames gedaan over de inzet van verscheidene projecten. Daarbinnen houden wij als gemeente de ruimte om daarin lokale keuzes te maken. Heerenveens beleid zal leidend zijn voor - in de nabije toekomst - te maken keuzes voor de inzet van bijvoorbeeld preventie, gezinshulp en de aanpak EPA.

Juridisch

De afspraken zullen na goedkeuring van het transformatieplan worden vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

Capaciteit

Er is nog niet precies duidelijk wat de directe gevolgen voor het personeel zullen zijn. Dat zal ook afhangen van lokale keuzes die wij gaan maken voor de uitwerking van het Transformatieplan

Alternatieven

Alternatief scenario: niet transformeren

Er kan gekozen worden om geen plan in te dienen en niet te transformeren. Het gevolg hiervan is dat de zorg voor inwoners uiteindelijk niet meer (of niet genoeg) toegankelijk zal zijn. De wachtlijsten blijven groeien, er komen steeds meer personeelstekorten en de problemen van inwoners die zorg nodig hebben, worden groter. Als er niets verandert, wordt de situatie onhoudbaar.

Communicatie

Om alle betrokken inwoners en professionals goed te informeren over de nieuwe Wijkgerichte Aanpak Mentale Gezondheid, is het belangrijk een communicatieplan te maken. Dit communicatieplan maakt deel uit van de implementatiefase.

Planning en vervolgproces

Alle gemeenten worden gevraagd zich in te zetten voor de activiteiten die in het transformatieplan staan. Voor de Waddeneilanden wordt gekeken naar een passende invulling van de doelen. Ook heeft elke gemeente een eigen uitgangspunt voor de activiteiten die in het plan beschreven staan. Sommige gemeenten hebben al een laagdrempelig steunpunt, andere nog niet.

In de gemeente Súdwest-Fryslân (SWF) zijn bijvoorbeeld al een EPA-aanpak, een laagdrempelig steunpunt, de STORM-aanpak en JoinUs gestart of in ontwikkeling. Er zijn dus verschillen in wat gemeenten nog moeten doen. Na de indiening van het transformatieplan wordt gestart met het verkennen en uitwerken van deze activiteiten per gemeente.

Besluitvormings- indienings- en implementatieproces

Gemeente Súdwest-Fryslân is ondergemandateerde gemeente voor de opgave Mentale Gezondheid en Veerkracht.

- Vanaf 16 april 2025 indiening van het Transformatieplan bij de zorgverzekeraars door GGZ Friesland namens alle betrokken stakeholders.
- De Zorgverzekeraars nemen binnen 6 weken na indiening een besluit over de aanvraag.
- Na goedkeuring van het Transformatieplan indienen van een SPUK-transformatie aanvraag.
- In het Transformatieplan zijn voor de verschillende onderdelen planningen opgenomen voor het ontwikkelen, implementeren en uitvoeren. Voor het behalen van de afgesproken Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) (resultaat- en inspannings-KPI's) geldt dat ze binnen de looptijd van het IZA zijn geïmplementeerd.

Financiën

Afgestemd met Financiën

Transformatiemiddelen

De samenwerkende partijen in FrIZA vragen voor het hele plan ca. € 42,5 miljoen aan voor de periode tot en met 2027. Van de totale aanvraag is ongeveer € 20 miljoen bedoeld voor de gemeenten. De precieze verdeelsleutel provinciaal moet nog bepaald worden. Dit geld is bedoeld voor de ontwikkeling en uitvoering van de plannen in dit transformatieplan. Het gaat om kosten voor:

- De tijd die professionals eraan besteden;
- Opleidingen voor medewerkers;
- Project- en programmaleiding.

Gemeenten doen de aanvraag via een Specifieke Uitkering (SPUK) Transformatie. Maar deze SPUK is een tijdelijke regeling en geldt alleen tot en met 2027. Als de zorgverzekeraars en gemeenten^[1] akkoord gaan met het transformatieplan, wordt de SPUK-aanvraag ingediend namens alle Friese gemeenten. Voor gemeenten geldt een extra regel: naast eenmalige kosten worden ook vaste kosten meegenomen in de aanvraag. Dit is gerechtvaardigd doordat een verschuiving van zorgkosten van de Zorgverzekeringswet naar het sociaal domein zorgt voor aanvullende kosten die door gemeenten gedragen moeten worden.

Positieve businesscase

Voor de aanvraag van transformatiegelden is het belangrijk om een positieve (maatschappelijke) businesscase te hebben om de aanvraag van transformatiegelden te verantwoorden. De businesscase is bedoeld om te laten zien dat het transformatieplan een grote positieve financiële impact heeft en of de gekozen aanpak duurzaam is, bijvoorbeeld op het gebied van kosten en toegankelijkheid van zorg. Dit is nodig om goedkeuring voor het plan te krijgen. Het IZA verlangt dat de businesscase de invloed op de kosten van de Zorgverzekeringswet (Zvw) laat zien. Gemeenten vinden het belangrijk om een compleet beeld te geven. Daarom is ook de impact op het sociaal domein meegenomen.

De businesscase laat zien hoeveel besparingen het transformatieplan kan opleveren. Er wordt gekeken naar de financiële effecten vanaf 2030, als het plan volledig is uitgevoerd. De verwachte besparing in de Zvw vanaf 2030 is ongeveer € 16 miljoen per jaar. In het sociaal domein wordt een besparing van € 14 miljoen per jaar verwacht, vooral door het inzetten van Gezinshulp en de inrichting van laagdrempelige steunpunten. De businesscase is gebaseerd op aannames, die zoveel mogelijk onderbouwd zijn met praktijkvoorbeelden of onderzoeksresultaten.

In het transformatieplan is benoemd dat de besparingen in de businesscase indicatief zijn. Dit betekent dat er geen garantie is dat deze besparingen in de praktijk ook daadwerkelijk behaald worden. De businesscase is opgesteld voor de provincie Friesland. Elke gemeente kan een andere uitwerking hebben, afhankelijk van de situatie. Bijvoorbeeld, sommige gemeenten hebben al steunpunten of een EPA-aanpak.

Financieel risico

Het financieringssysteem wordt zo ingericht dat partijen pas betaald worden wanneer ze bepaalde inspanningen (KPI's) hebben geleverd tijdens een traject. De inspanning KPI's die in een traject al wel zijn behaald hoeven niet te worden terugbetaald. In die zin is er sprake van een laag financieel risico. De beoordeling op het behalen van de (resultaat) KPI's ligt bij de zorgverzekeraars. Het financieel risico wordt ook beperkt doordat de financiële aanvraag realistisch is ingeschat. Voor de aanvraag geldt, dat deze ruim wordt ingestoken zodat genoeg ruimte gelaten wordt voor de financiering van de activiteiten. Op deze manier worden financiële risico's voor de gemeenten afgedekt met de financiële aanvraag. In de praktijk worden alleen de werkelijke kosten vergoed. Overigens is het goed om te vermelden dat gemeenten mogelijk nog afspraken gaan maken over de vorm en invulling van voorfinanciering.

In de businesscase zijn ook de verwachte structurele kosten meegenomen. Dit zijn bijvoorbeeld kosten voor het uitvoeren van verkennende gesprekken, het opzetten van een steunpunt of het implementeren van een EPA-aanpak. De businesscase laat zien dat de activiteiten zichzelf terugverdienen, omdat de besparingen groter zijn dan de kosten.

Het positieve effect van het transformatieplan, zoals berekend in de businesscase, hangt af van hoe het plan verloopt. Het positieve effect zal geleidelijk komen en kan mogelijk langer duren dan de transformatieperiode.

Voor de begroting van de gemeente Heerenveen heeft dit voorstel nog geen financiële gevolgen.

Advies financiën:

[1]Vanaf 1 april 2025 gaan gemeenten de transformatieplannen mee beoordelen

Afstemming met andere afdelingen

Strategisch beleidsadviseur sociaal domein (wmo & gezondheid), Strategisch beleidsadviseur sociaal domein (opvoeden & opgroeien), Beleidsregisseur sociaal domein (preventie & gezondheid).

Afgestemd met JZ: Afgestemd met HR: Afgestemd met overige van toepassing zijnde afdelingen:

Afstemming met Griffie

Bijlagen

1. Raadsbrief
2. Trimbos- rapport *GGZ uit de knel*, 2023
3. Transformatieplan
4. KPI's
5. Uitwerking resultaat KPI's
6. Toelichting Financieringsmodel
7. Financiële bijlage
8. Businesscase
9. Volmacht indieningsformat transformatieplan